

LEGÚJABBKORI TÖRTÉNEL- MŰNK VISZONTAGSÁGAI (III/33, 34, 35.)

Balogh Gábor Benedek (Ipolybalog):

Ember az embertelenségben. **In tyrannos – Zsarnokok ellen.** **Életem iskolája**⁷⁷

A Kodolányi János Főiskola 1992-ben alakult. Magyarországon az első, kizárólag képzést folytató, nem állami és nem egyházi felsőoktatási intézmény. Fennállása Szekesfehértvári Megyei Jegyző Városi Községétől által létesített Önkormányzatok Képviseleti Bizottságának kezében. A főiskola előbb angol, francia és német nyelvtanítási, majd idegnyelvtanítási és szakképzési szakos köznevelési, gazdasági és szociális szakos, kommunikációs szakos és nemzetközi kapcsolatok, valamint vendéglátó és szálloda szakos diplomát adó képzéseket folytatott. Legújabb lépés ezek alapítására szakos és andragógia, az általános iskolai tanítás szakos tanítók továbbképzési és szakképzési szakos tanítók képzése. A főiskola székelyföldi és budapesti helyszíneken a hallgatók ma szerényebb száma között is népszerű.

Az új meghirdetett továbbképzés célja:

A legújabb magyar történelmi kutatásoknak a történelem-
tanításban hasznosítható megismerése; a 21. században
megfelelő oktatási, kutatási módszertan elajánlása;
elbírálása; a nemzetközi és a nemzeti történelemtanítás
történelemtanítások számára szükséges színvonalú képzés;
állásfoglalás és minőség a történelemtanítás területén
képzésének, valamint nemzetközi vonatkozásainak
tanításának.

Előfeltétel:

Iskolai, vagy egyetemi diploma.

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület svájci
kötődésű intézmény, 1985-ben alakult, székhelye Zürich.
Az effüggetlen, szabad történelmi kutatás eszményét tartja
magáé, s mint ilyen, az egyetemes magyarság egyetlen
független tudományos kutatóintézménye. Tevékenységéhez a
fordulati és több magyar állam és oktatási miniszter
irányában gratulált.

Néhány adat az egyesületről:

- 5 világrésze 21 országban 254 felfutó tag;
- 9 országban 46 tagrendszervény több mint 27 ezer
taggal;
- 67 kötet könyv mintegy 70 700 példányban, minden
magyarországi nagy könyvtárban és további 70 ország 156
könyvtárban, a magyar és az európai digitális könyvtárban;
- rendszeres, havi kötetű előadások a világ több
városában;
- történelemoktatás a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi
Egyetem, illetve utódjában Budapesten;
- szaktudományok a következő városokban: Adelsried,
Budapest, Chur, Churwalden, Churwalden (Miercurea Ciuc),
Feldkirch (Oberwart), Göteborg, Hobart, Kassa (Košice),
Kolozsvár (Cluj-Napoca), Munkács (Munkacs),
München, Pozsony (Bratislava), Rostock (Rostock),
Szabadka (Subotica), Sydney.

Cím: 8047 Zürich (Svájc), Postfach 502
zmte@freemall.hu www.zmte.org

2014. tavasz

AJÁNLO

A Kodolányi János Főiskola (KJF)

és a

Zürichi Magyar Történelmi Egyesület

(ZMTE)

ajánlja, szervezi és lebonyolítja

**A magyar történelem tanításának
tartalmi és módszertani megújítása**

című előadásorozatot

Magyarország oktatási minisztere korábbi
T 300730-1676/1999 sz. alapítási és
T 302460-780/1999 sz. indítási engedéllyel
(Nyt. sz.: 02-0008-04; Akkr. sz.: AL-0517)
általános- és középiskolai történelemtanítás és más
területek számára.

Megszervezhető bármely létező iskolában, ahol megfelelő
hely és legalább 20 hivatalos jelentkező van. A szomszédos
országokban az oktatási költségének egy részére a két
szervező intézmény pályázatot terjeszt.

A legjobb vizsgázók bekerülhetnek oktatási köz,
előadások a ZMTE iskolában, történelmi találkozóin,
előadások rangos kiadványba kerülhetnek.

A továbbképzés időtartama 120 óra

**Kérje ingyenes, részletes tájékoztatónkat
és tantervünket:**

Dr. Darai Lajos Ph. D.,
professzor emeritus, a továbbképzés felelőse
Kodolányi János Főiskola
H-8309 Szekesfehértvár, Fűző út 1.
Telefon: 0036/30/5892320
darailajos@gmail.com
www.kodolanyi.hu

⁷⁷ A Kodolányi János Főiskola és a Zürichi Magyar történelmi Egyesület „A magyar történelem tanításának tartalmi és módszertani megújítása” című komáromi történelemtanár-továbbképzése (2014-15) vizsgaelőadásának írott változata. Szinnyei József Könyvtár, Komárom, 2015. december 19. A tanfolyam többi előadását lásd: [Acta Historica Hungarica Turicensia XXXI. évf. 3. szám](#). E sajtós, elbeszélős módszernek is van tényfeltáró értéke, amit a nyugati történelem-tudomány oral historynak nevez. – A szerk.

Előszó

Amikor 2013 késő őszén tudomásomra jutott, hogy nálunk, a Felvidéken is beindul egy előadássorozat a magyar történelem tanításának új módszereiről, elgondolkodtam, hogy ebbe nekem is be kellene kapcsolódnom. Nekem, mint olyan civil embernek, akinek a történelemhez csak annyi köze van, hogy nagyon érdekel, érdekelt, és mint magyar embert, erősített az azonosságtudatom kiteljesedésében és megőrzésében. Elfoglaltságomon és társadalmi kötelezettségvállalásaimon felülkerekedve szántam rá magam mégis a részvételre, amit ugyan nem bántam meg, de vállálásomnak mégsem tudtam maradéktalanul eleget tenni. Ha nem is tudtam egy-egy előadáson részt venni, azért az előadott anyaghoz hozzá lehetett férni vagy utána lehet nézni. Az ilyen előadássorozatokon való részvétel azért is jó, mert készen kapunk olyan ismereteket, amelyekhez csak igényes kutatómunkával, nagy időráfordítással tudnánk hozzáférni, ha egyáltalán úgy éreznénk, hogy erre feltétlen szükségünk van. Ezzel a módszerrel kényelmesen hozzájutunk mindenhez, történelmünk olyan fontos ismeretanyagaihoz, amelyek hatásukban az idők folyamán kedvezően vagy negatívan formálták nemzetünk fejlődését, nemzetközi kapcsolatait.

Az a kis lelkes csapat, melynek én is tagja lehettem, és amelyik kitarzott a végsőig, szívből köszöni és hálás a szervezőknek, az előadóknak, hogy időt, energiát, anyagiakat nem sajnálva, ránk, talán méltatlanokra is, figyelmet fordítottak, a célt nem feledve és feladva elvezettek minket abba a kis kikötőbe, ahová közösen el kellett érniük.

Ez a továbbképzés egy olyan önként vállalt küldetése a Zürichi Magyar Történelmi Egyesületnek és a Kodolányi János Főiskolának (azóta Egyetemnek), amelyhez csak szívből gratulálni tudunk és legőszintébb jókívánságainkat adni további hasonló áldásos tevékenységükhöz.

Bevezető

„Szolgái és nem urai vagyunk a nemzetnek.”
(Kossuth Lajos)

A saját magam által választott vizsgatétel egy olyan anyagra épül, amely talán családi regénynek is megfelelő lenne, de mégsem az, mert a történet hiteles, történelmi tényeken és alapokon nyugszik. Dokumentarista, mert összevethető mások által közölt tényekkel, sorsokkal. Ebben nem a sorsok tartalma a lényeg, hanem a sorsok fonala, amelyek hasonlóak másokéval, és amelyeket, ha összefűzünk, akkor egy huszadik századi olyan kötet (korbácsot) kapunk, amelylyel bizony nagyon sok nemzetnek, beleértve a sajátunkét is, el lehetne verni a hátsó felét, jogsan.

A vizsgatémám alapját édesapám saját életéről (1910-1998) készített írásos visszaemlékezései képezik, amelyben az egyes idők politikai és társadalmi rendszerei, állapotaik csak felületesen vannak érintve, ezért az egyszerű olvasó, megfelelő történelmi és politikai ismeretek nélkül, bizonyos esetekben nem tudja, vagy rosszul ítélheti meg a cselekvéseket, ezek mozgató rugóit, motivációit.

Ennek elkerülése végett, a jobb érthetőség kedvéért az elbeszélések közé beágyaztam az akkori politikai, jogi, társadalmi viszonyokat. Ezek más betűszedéssel élesen elválasztódnak az eredeti anyagtól, ám hathatós segítséget nyújtanak – megítélésem szerint – ennek megértéséhez, és olvasmányosabbá is teszik az egészet. Nem beszélve arról, hogy az ilyen dokumentumok megfelelő korrajzot tesznek elénk, főleg az olyan olvasók elé, akik ezeket az eseményeket csak iskolai könyvekből, felületesen ismerték meg, pedig azok írásos anyagai egy mai horrorfilm témájául is szolgálhatnának.

A történet a kor és egyben felvidéki magyarságunk történelmének, meghurcolásának, antidemokratikus és igazságtalan állapotban való tartásának olyan krónikája, melynek hatása a mai

napig tart. A jelenlegi uralkodó helyzet, Európai Unió ide vagy oda, az elnyomatásban ugyanaz, csak a módszerek kifinomultsága az, ami sokakat megtéveszt, mert nem ismerik a múltat, ezért nem érzik a mai és a jövőben ránk leselkedő csapdákat és beolvadásunkhoz, megszűnésünkhöz, úgy is mondhatnám: likvidálásunkhoz vezető szépen kikövezett utat.

Legfőbb ideje, hogy a mai fiatalságot visszavezessük arra az útra, amelyen fokozatosan újra megismerkedhet nemzete, az elszakított nemzettestek valódi múltjával, történelmével, és majd ennek tudatával kapcsolódjon bele és próbáljon változtatni a mai mindennapos politika, törvények és társadalmi megítélések álszentek törekvésein. Mint ahogyan Petőfi is írta: „Majd ha a jog asztalánál mindenki egyformán foglal helyet...“, akkor beszélhetünk megbékélésről, szeretetről, a közös jövőről. Addig azonban más a dolgunk, más a feladatunk, mások a céljaink, ehhez pedig művelt, nem szolgálalkú, de állhatatos, kitartó, odaadó, áldozatkész emberekre van szükségünk, akik igénylik az igazságot, ki merik mondani az igazságot, és ki mernek mellette állni.

Mottóul:

Keresd az igazat, hallgasd az igazat,
tanuld az igazat, szeresd az igazat,
mondj igazat, őrizd az igazat, óvd az
igazat mindhalálig!

(Husz János imája az igazsághoz)

A XX. század mesebeli sárkánya

Volt egyszer egy Magyar Királyság, amely a Kárpát-medencében terült el. Ez a Kárpát-medence egy csodálatos természettel és csodálatos éghajlattal megáldott, folyókban, gyógyvizekben, hőforrásokban, ivóvízben, természeti kincsekben gazdag ország volt, ezért mindenki vágyott birtokolására. Az elmúlt ezer évben az állandó fenyegetettségek kivédése közepette a királyság népe egyre gyengült, fogyott. Míg nem elérkezett a huszadik század eleje, amikor a közeli és távolabbi népek, feledvén az egykori békés, közös együttélést és az általunk nekik nyújtott segítséget javaik és országuk megvédésében, összefogva, ragadozó módjára szétszedték az országot, kirabolták, népét pedig örökös függőségbe taszították. Az egykoron dicső nemzet megcsónkítva, szárnyaszegetten azóta is élet-halál harcot vív maradék öröksége megtartásáért, mert a hétfejű sárkány és gazdája azóta is élnek és virulnak a megszerzett javakból, ezen a ma is nyilvánvaló szándékaikról sohasem tettek le. Mint a mesében, hogy ha a sárkány egy fejét levágják, újra kinő az, egyedüli elpusztításának módja, ha kivágják a szívét. Milyen rossz érzés is erre gondolni, hiszen a szívben mennyi szépség és jószág lakozik, de egyben minden gonoszság is onnan ered.

Azért kezdtem ezzel a meseszerű kis bevezetővel, mert tömören jellemzi mindazon előzményeket, amelyek kis történetem folytatásának következményei voltak, tehát országok, emberek sorsát hosszú időkre, generációkra meghatározók.

A történet lényegében a század elején kezdődik, amikor az egyes államok gazdaságilag és katonailag is megerősödve érezték magukat, szűknek érezték a teret, amelyben mozoghattak, várták a kitörési pontot, alakígtatták a politikai helyzetet, hogy a „sosem elég” készletüket mihamarabb kielégítsék. A jog, a törvény az emberiesség, a hit, a szeretet parancsa, a betyárbecsület és más békét teremtő magasabb elvek elvesztek a gyűlölet és a kapzsiság béklyóiban.

„1914. június 18-án Szarajevóban, a szerb nacionalizmus két ifjú fanatikusa megölte a monarchia trónörökösét, Ferenc Ferdinándot. E nap és tett indította el útjára az elsőnek nevezett világháborút. A tett pillanatában három európai ország trónján három dinasztia jelentette változatlanul a feudalizmus folytonosságát: a Habsburgok, a Hohenzollernek és a Romanovok.”

„A háború a legnagyobb emberi bűn! Aki itt szellemről mer beszélni, önmagát szennyezi be. Az imperialista háború a legszemfényvesztőbb, legszemérmetlenebb csalás. Ma már az utolsó elemista is tudja, hogy az imperialista háború nem más, mint az üzlet, a profit biztosításának végső eszköze. 1914-ben emberek milliói szélütött dinasztiák életének mesterséges meghosszabbításáért, feudális latifundiumok konzerválásáért, export-piacokért, gyarmati harácsolásért, kis elenyésző embercsoportok hatalmi ambíciójáért, részvényduzzasztó profithizlalásért – felijesztve és megvadulva, az ámokfutók vakságával, gyilkosokként rohantak egymásra. Munkás a munkás ellen, paraszt az iparos ellen, diák a tanár ellen, hivatalnok a könyvelő ellen. A francia esztergályos a német szerelőre lőtt, az orosz muzsik a magyar zsellért fojtogatta, az angol kollégista a heidelbergi professzort gyilkolta, az osztrák írrok az olasz ügynököt, a szerb bányász a szlovák favágót, a román pásztor a bolgár halászt, a néger a zsidót és megfordítva. Puskával, szurony-nal, kézigránnal és rohamkéssel, ököllel, foggal és körömmel akaszzkodott egymásba a sokmillió tömeg a 'haza' nevében, a 'civilizáció' védelmében. A négyéves iszonyú kaland – a profitduzzasztás arányának megfelelően – 12 millió hullát eredményezett.” (Fábry Zoltán: A béke igaza.)

Ebben a mindenképpen feszült időszakban született édesapám, Balogh József 1909. december 30-án Köbölkúton. Szegény családból származott, gyerekkora nehéz viszonyok között folyt le, föld nélkül tengették életüket, ahogy lehetett. A továbbiakban pedig mondja el ő saját szavaival élettörténetét, amit még 25 évvel ezelőtt vetett papírra. Ha akkor előrelátóbb lettem volna, akkor több mindenre rákérdezek, pontosítok, de már most késő. Így is hálás voltam a fáradságáért, mert 15 éves koromban elkerülve otthonról, és csak ritkán hazalátogatva, sok olyan beszélgetési lehetőségről maradtam le, ami az egész történetet kerekébbé tehetné volna. Ez legyen tanúság minden családnak, hogy a múltjukat minél jobban megismerjék, mert a múlt örök tanú jóban-rosszban, és olyan tanúságokat hordoz, amelyekre életünk folyamán még nagy szükségünk lehet.

Egy gondolat Sebők Pétertől, a Száguldó Orfeum egykori társigazgatójától, melyben felhívja a figyelmet a kultúra szellem- és gondolatformáló szerepére, amely vagy tönkretesz vagy összetart egy nemzetet. Vannak bizonyos nemzeti tradíciók, szimbólumok és szertartások, amelyek erőssé tehetnek egy kis nemzetet, de hiányuk gyengévé egy nagy országot.

Mindennek igazolásául szolgáljon a következő idézet: „Vedd el egy nép múltját és azt teszel vele, amit akarsz.” (Talleyrand)

Életem iskolája

Kilencen voltunk testvérek: Ignác (1900), János (1902), István (1905), Ferenc (1907), József (1909), András (1912), Gyula (1914), Margit (1918), Sándor (1922). 1914-ben kitört a nagy háború, apánk bevonult katonának, Ignác és Jani, a két legöregebb fiú Pesten keresett munkát magának. Így is még öten maradtunk anyánkra. A nyári hónapokban, aki csak mozgani tudott, be volt fogva munkára. Iskolába csak a téli hónapokban járhattunk.

A fél Köbölkút határa Pálffy herceg tulajdona volt, azon egy zsidó nagybirtokos, Schlesinger gazdálkodott. Ott dolgoztunk, bagarásztunk a répa földön, kapáltunk a gabonatóblán, kapálásnál lovat vezettünk stb., tehát mondhatom: nehéz hat évet éltünk át. Sokat kapáltunk, mert jegyrendszer volt, de azt sem kaptuk meg, ami arra járt volna. Apánk 1919-ben hazajött az olasz fogságból, utána szintén a Schlesinger birtokon dolgozott.

Akkoriban részaratók voltak, a birtokon hatvan pár arató volt. Tízéves koromtól, mint marokszedő dolgoztam 1926-ig. Mint aratók a Feri bátyámmal közösen egy részt arattunk. Utána mint szolgagyerek egy helybeli parasztgazdánál, Kovács Ferencnél szolgáltam három évet. Első évben 600 korona fizetést kaptam, a második évben 800 koronát, a harmadik évben 900 koronát. Kosztot kaptam, de mást nem. A mosást, varrást, a ruházkodást szüleim biztosították.

Ezért a fizetségért 365 napot kellett ledolgoznom. Vasárnap, ünnepnapokon, mindig dolgozni kellett. Három ló volt, négy tehén, üszők, borjúk szintén 4-5 darab. Ezeknek a takarmányt naponta kétszer kellett elkészíteni. Ezen kívül kitrágyázni, bealmozni, megitatni. A gazda, ha eladott egy borjút, 900 vagy 1 000 koronát kapott. Ebből a szolgát könnyen kifizette. Egy kisémbert, ha valamit szállítani akart, kaphatott fogatot. Egy fuvarért egy nap kemény tízórás munkát kellett végeznie. Hát ilyen volt a boldog paraszti élet akkoriban, amikor éhbérért kellett dolgoznunk.

„1918. október 28-án hivatalosan is megalakult a soknemzetiségű Csehszlovák Köztársaság, két, a történelem folyamán eltérő gazdasági, társadalmi és kulturális körülmények között élt szláv nemzet első állama. Cseh- és Morvaországot, Sziléziát, valamint a történelmi Magyarországi Felvidéknek és Kárpátaljának nevezett részein élő cseh, morva, illetve szlovák és ruszin lakosságát – az államalapítás és az államegység érdekében – egységes „csehszlovák” nemzetként kezelték. Ezzel valójában a lengyel és a nem szláv német, magyar és zsidó kisebbségek kivételével – a többségi nemzetekből hoztak létre egy mesterséges, sem nem politikai, sem nem etnikai nemzeti közösséget. A Cseh-medence csehek által lakott területét koszorúban vette körül a németek által lakott járások sora, míg Szlovákia déli területein őshonos magyarok éltek etnikai tömbökben. Érthető, hogy a nemzetiségek nem fogadták örömmel a kisebbségi helyzetet, s a megmaradás lehetőségeit keresték.” (Vadkerty Katalin: A csehszlovákiai magyarok felszámolásának terve és gyakorlata 1945-1948 között.)

„...a győztes antanthatalmak a soknemzetiségű Osztrák-Magyar Monarchia romjain három újabb államot hoztak létre. ... Magyarország elveszítette lakosainak 60%-át és területének 72 %-át. ... A szerződés garantálta a Csehszlovákiában lakó magyarok egyéni, személyes szabadságát és kollektív nemzetiségi jogait egyaránt. ... A szerződés betartását a genfi székhellyel működő Népszövetség is ellenőrizte, amely 1920 januárjában kezdte meg tevékenységét. ... A 20-as és 30-as évek folyamán a csehszlovákiai magyarság vezetői is több ízben informálták petíciókba foglalt sérelmeikről a Népszövetséget. ... A 30-as években egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy a népszövetségi garancia a kisebbségvédelmi rendszert illetően nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket, és csődöt mondott. ... Szlovákiának 1921-ben összesen 2 998 244 lakosa volt. ... A magyar lakosság számaránya Szlovákiában 21,48%-ot tett ki. ... a magyarlakta területek kb. 35%-át, összesen több mint 600 nagybirtokot kb. 330 000 hektár terjedelemben foglaltak le a földreform céljaira. A régi tulajdonosoknak a területek 1/3-át hagyták meg, míg a 2/3-át az ott lakó magyar parasztság kapta. Ugyanakkor a magyar területeken mintegy 300 „maradék” birtok létesült, amelyeket hazafias érdemekért nem magyar (cseh és szlovák) személyek kaptak. A még fennmaradó területek jelentékeny részére szlovák telepéseket hoztak: a 94 szlovák telepből 64 magyar területen alakult, s az összes szlovák, illetve cseh telep 77%-a került magyar vidékre, hogy megbontsa a magyar etnikumot. ... A magyarlakta vidékeken a kormányzat még az előző rendszertől örökölt és elhanyagolt községi és felekezeti elemi iskolákat nagyjában-egészében érintetlenül hagyva, jól felszerelt szlovák tanítási nyelvű állami iskolákat alapított, ezzel is vonzóvá akarván tenni a magyar szülők előtt az állami nyelven oktató iskolákat. A magyar iskolákat alig fejlesztették, azok – beleértve a középiskolákat is – túlsúlyfoltak voltak. ... A magyar nyelvű polgári iskolák csekély száma 1921-től 1938-ig nem változott.” (Vígh Károly: A szlovákiai magyarság sorsa.)

„Az új államhatalom az európai demokrácia megtestesítőjének szerepében tetszelgett, de a valóságban tervszerűen szlávósította el a nemzetiségek által lakott területeket. A mai Dél-Szlovákiát például a földreform keretében betelepített morva és szlovák telepések segítségével igyekezett minél nagyobb mértékben kolonizálni. A magyar lakosság esetében nem sikerült az eredeti terv, hogy szétverjék a magyar etnikai tömböket, de a telepések segítették a szlávok megjelenését ott, ahol a történelem folyamán sohasem laktak. Az akaratuk ellenére kisebbséggé vált

németek és magyarok mind a nemzetközi fórumokon, mind pedig a prágai parlamentben tiltakoztak önrendelkezési joguk figyelmen kívül hagyása ellen, de a nagyhatalmak döntése nyomán kialakult békerendszerhez kénytelenek voltak alkalmazkodni. Nem volt teljes a szlovákok öröme sem. Fenntartással fogadták a hivatalokat eluraló, a kultúrát és az oktatást is befolyásoló csehek, s kezdettől fogva nemzeti területi autonómia kialakítására, majd az 1930-as évek végén pedig saját államuk megteremtésére törekedtek.” (Vadkerty Katalin: A csehszlovákiai magyarok felszámolásának terve és gyakorlata 1945-1948 között.)

A húszas években a Schlesinger-féle birtokot a Csehszlovák Állam kiosztotta idegen telepeseknek, itt épült fel az Új Kolónia Gazdaság. Akik itt állandó munkások voltak, kaptak két hold földet. Apánk is kapott két holdat, amit a Kismuzslai Gazdaság területén mértek ki. A helyi magyarok, akik a Hlinka Párt tagjai lettek, azoknak adtak a tó mocsaras területén szintén két holdat. Ezeknek annyi előnyük volt, hogy a falu közelében kapták.

1929. október 1-jén bevonultam katonának, és 1931. március 31-ével szereltem le. A vasútnál jelentkeztem munkára, felvettek, de csak szezonmunkára. Ide nyolc éven keresztül jártam, de az egy évet nem engedték ledolgozni, mert akkor állandósítaniuk kellett volna.

1932-ben megnősültem. Más munka híján leszerződtem részaratónak Kovács Ferencnél, Szakállas Menyhértnél és Vas Károlynénál.

„1938-ban sem a csehszlovákiai magyarok, sem a szlovákok nem tudták érdemben befolyásolni a határmódosítások, államjogi változások nagypolitikai hátterét. A bekövetkezett eseményeket mindkét közösség örömmel üdvözölte, hiszen a müncheni szerződéssel, illetve a bécsi döntéssel elindult változások saját önrendelkezési jogaik érvényesítésére kínáltak történeti esélyt. A szlovákok már október 6-án deklarálták a szlovák autonómiát, a Dél-Szlovákia magyarul lakta járásaiban élő magyarok pedig 1938. november 2-át követően Magyarország részei lettek. ... Erről a határról elmondhatjuk, hogy a történelem első határa, amelyet néprajzi elvek alapján vontak meg. ... Miután 1938. október 6-án a szlovák, majd pár nappal később a rutén autonómia elismerésével létrejött a második, immár kötőjeles Cseh-Szlovák Köztársaság, Hitler Magyarország tartózkodó magatartását látva a szlovák önállósági törekvések támogatása mellett döntött, s 1939. március 14-én lehetővé tette az önálló szlovák állam létrejöttét. Ezen a napon véget ért a második Cseh-Szlovák Köztársaság rövid és zaklatott története. Cseh- és Morvaország a Harmadik Birodalom protektorátusává vált, Kárpátalja területe pedig Magyarországhoz került vissza.” (Vadkerty Katalin: A csehszlovákiai magyarok felszámolásának terve és gyakorlata 1945-1948 között)

„A Hitler kegyelméből létrejött szlovák bábállamban a nyílt fajüldözés már korán megindult. 1942-ben mintegy 65 ezer szlovákiai zsidót átadtak a németeknek. ... Szlovákiában a fasiszta önkényuralom fő támasza a fegyveres biztonsági alakulatként működő Hlinka Gárda volt, amely elsősorban a zsidók, csehek és magyarok elleni atrocitásokkal tette hírhedtté a nevét, s a politikai ellenállás minden formáját igyekezett elfojtani. A ludák-fasiszta rezsim ugyanakkor a németek iránti szolgáló hűségben és a bécsi döntés revíziójának a reményében arra törekedett, hogy a Lengyelország, majd a Szovjetunió ellen indított háborúban a Német Birodalom első szövetségese legyen. A szlovák bábállamban a magyar nemzetiségnek az államhatalomban való részesedéséről egyáltalában nem lehet beszélni. Létezett ugyan az Esterházy-vezette Magyar Párt, de a szlovák belügyminisztérium csak 1941 végén volt hajlandó működését regisztrálni. Amikor a magyarokénál kisebb létszámú német kisebbséget a szlovák hatóságok kivételes bánásmódban részesítették, a magyar pártszervezetek és személyiségek állandó zaklatásnak voltak kitéve. Ennél rosszabb elbánásban – a teljesen jogfosztott zsidóságot nem számítva – csak a csehek részesültek, akiknek egy részét, az állami alkalmazottakat még az autonóm kormány utasította ki „rövid úton” Szlovákiából.” (Vígh Károly: A szlovákiai magyarság sorsa)

Eljött 1938, amikor a Felvidéket visszacsatolták Magyarországhoz. A helyi nagy magyar vezetőség becsukatott, öt hétig voltam internálótáborban Nánán. Feketelistára kerültem, komoly munkára sehol nem vettek fel, mert a helyi vezetőség nem adott ki megfelelő írást.

1938-ban új fordulat jött a kolónistákra. Kitelepítették őket szlovák területekre, birtokukat kiosztották a nagy magyaroknak, házhelyeket osztottak a falu lakosainak, én nem kaphattam, mert feketelistán voltam. Tíz év alatt kilencszer kellett hurcolkodnom, amíg végre sikerült egy kis házat vennem. 1942-ben sikerült állandó munkát szereznem a vasútnál Budapesten, Kőbánya–Alsón. Hetenként egyszer, szombaton este jártam haza, vasárnap este már vissza kellett indulni, hogy hétfőn reggel munkába állhassak. 1943-ban előmunkás-tanfolyamra küldtek Szolnokra, ahol jelesre vizsgáztam. Utána kiküldetésbe jártam szerb és zsidó munkaszolgálatosok mellé, mint munkavezető. 1944-ben az Izsó és Nagybánya közötti vasútvonalon dolgoztam, ami a Szamos folyó partján vezetett. Egy hegycsuszamlás a vasútvonalat betemette. A követ, a földet vagonokkal kellett elszállítani, hogy lehessen a vasutat építeni, helyreállítani. Ezt azonban már nem tudtuk befejezni, mert közeledett a szovjet hadsereg, így a németek sem tudtak a vasútvonalon menekülni. Így én is visszakerültem Pestre, a volt szakaszomra, de nem sokáig, mert a szovjetek jöttek, és elérték Pestet. Vácnál elzárták a fővonalat. Esztergomnak kerülve jöttem haza Kőbölkútra a családhoz. Itt jelentkeztem a vasút kőbölkúti szakaszán, mert már Pestre visszamenni nem lehetett.

A front azonban idehaza is elért. Három hétig állófront volt Kőbölkút és Kürt között. Községünk sokat szenvedett. Innen ment a felváltás a tűzvonalba. Az egyik azért rabolt, mert a tűzvonalba ment, a másik meg azért, mert onnan jött. A civil lakosságot összeszedték bunkereket és lövészárkot ásni. Én is voltam Ebed és Muzsla között. Egy hétig nem engedtek haza bennünket. Egy teremben voltunk hatvanan. Szalmán hevertünk, sovány kosztos voltunk. Éjjelre ránk zárták a termet, tisztálkodni nem tudtunk, a tetők elleptek bennünket. Egy másik esetben kitalálták, hogy vasúti munkások jelentkezzenek, mert már nem találtak munkaerőt. Úgy kellett bujkálni, hogy el ne vigyék az embert. Mikor összegyűltünk, körülfogtak a fegyveresek, elvittek minket Búcs és Bátorkeszi határába árkokat ásni. A németek támadást indítottak, két tank egészen Búcs faluig merészkedett, mindkettőt kilőtték az oroszok. A németek megzavarodtak, otthagytak bennünket. Mi is menekültünk hazafelé, de útközben újra elfogtak, és az erdő mellett ásattak bunkert a léghárító ágyúnak. A fagyos földet vágatták velünk étlen-szomjan másnap reggelig. Eldobtam a szerszámot, amivel dolgoztam, hogy tovább nem dolgozok, így nagy nehezen elengedtek. Két halott volt közülünk ezen a napon.

Három hét után a németek nagy nyomással visszavetették az orosz csapatokat a Garamig. Ekkor jöttek a nyilasok, és a fegyvert fogható népet összeszedték. Harmincketten voltunk kőbölkútiak. Elvittek bennünket Komáromba, ott egy századot alakítottak. Képeztek, gyakorlattottattak, de fegyverünk nem volt. Ekkor jött újra az orosz nyomás, Komárom veszélyben volt, ezért Medvén táboroztunk két nap. Győrbe akartak vinni bennünket a hídon át, ez szerencsénkre nem sikerült, mert a németek a hidat felrobbantották. Akkor kezdtem el spekulálni, hogyan lehetne leszakadni a századtól. Senkivel sem mertem ezt megbeszélni, mert besúgók is akadtak közöttünk. Alkonyatkor elindítottak bennünket, hogy kivigyenek Németországba. Az első falu végén sikerült lemaradnom, és összetalálkoztam két kőbölkúttal, Repka Józseffel és Szaller Ferencel. Megörültünk egymásnak és elindultunk hazafelé. Az út nagyon körülményes és veszélyes volt, mert a nyilasok csoportjai szintén menekültek. Ha szembe találkoztunk velük, mindig valami hazugságot kellett kitalálni. Nemesócsáig sikerült visszajönni a fronttal szemben. Itt már voltak ismerősök, mert előzőleg volt itt háromnapi szállásunk. Szereztem ócska civil ruhát és átöltöztem, a komiszruhát a trágyába elástam. Ez volt húsvét péntekén. Szombat reggelre ott voltak az orosz katonák. Házról házra jártak, németeket kerestek, aki nem tudta magát igazolni összeszedték, táborba vitték. Nekem sikerült ezt megúsznom, mert az istállóban aludtam, és csak a szobában lakókat ellenőrizték. Szombaton én, Repka és Szaller összebeszél-

tünk, hogy estefelé elindulunk hazafelé, kerülve a forgalmas utakat, bujkálva a dűlők és a folyó mentén, hogy orosz katonákkal ne találkozzunk. Az előző három hét alatt szereztünk annyi tapasztalatot, hogy a haza igyekvő népet összeszedték, táborokba gyűjtötték, és kivitték Oroszországba. Közülük kevesen jöttek haza. Húsvéthétfőn szerencsésen hazaérkeztem, de nem volt annyi ruhám, hogy felöltözködjem, mert a front alatt minden ruhámat elvitték az orosz katonák. Blaskovics Ilonától kaptam használt ruhát. Később Amerikából küldtek szeretetcsomagokat, használt ruhákat stb., onnan kaptam némi ruhaneműt.

„A szlovákiai magyarság csehországi deportálása

A második világháború végén felújított Csehszlovákiának a szláv nemzetállam kiépítésére törekvő vezetői a magyar kisebbség egyoldalú kitelepítéséhez - a német kisebbségtől eltérően - sem a háború folyamán, sem pedig az azt követő potsdami konferencián nem kapták meg a győztes nagyhatalmak hozzájárulását, ezért a szlovákiai magyarságtól a Magyarországra ráerőltetett lakosságcsere, ezzel párhuzamosan pedig az úgynevezett reszlovakizáció útján igyekeztek megszabadulni.

Magyarország azonban a szlovákiai magyarság tömegeinek vád alá helyezése, háborús bűnössé nyilvánítása, s az áttelepítendőkhöz való paritáson felüli besorolása miatt nem járult hozzá a népcsere megindításához. Miután a párizsi békekonferencia szintén elutasította a magyar lakosság egyoldalú kitelepítését, s a magyar kisebbség ügyének rendezését a két érintett ország közötti tárgyalásokra bízta, Csehszlovákia számára a szlovákiai magyarság csehországi deportálása vált azzá a zsaroló eszközzé, amellyel igyekezett rákényszeríteni Magyarországot a lakosságcsere mielőbbi megkezdésére, illetve belső eszközökkel megváltoztatni a magyar nyelvet-rület etnikai jellegét.

Maga Dalibor M. Krno, a csehszlovák békeküldöttség egyik tagja fogalmazta meg a békekonferenciáról írt könyve záradékában, hogy „Magyarországnak sikerült ugyan elkerülnie az áttelepítés alapelveinek kifejezett elfogadását, de nem ért el semmilyen jogot és semmilyen lehetőséget, hogy bármi módon gátoljon bennünket olyan intézkedésekben, amelyeket szükségesnek fogunk tartani mindennemű revizionista és irredenta veszély végleges elhárítására határvidékünkön”.

„A végleges megoldást a legrosszabb esetben el tudjuk intézni magunk is.”

1946. október végén és november első felében a csehszlovák politikusok megnyilatkozásai, illetve a különböző sajtótermékek egyre nyíltabban jelezték, milyen „intézkedésekkel” képzeli el Csehszlovákia az úgynevezett revizionista és irredenta veszély elhárítását. ...

A deportálások végrehajtása

Annak ellenére, hogy a magyar kormány a párizsi békekonferencia határozata alapján, amely a magyar kisebbség helyzetének rendezését a két érintett ország közötti tárgyalásokra bízta, 1946. november 16-án a budapesti Szövetséges Ellenőrző Bizottságon keresztül tudatta a csehszlovák kormánnyal, hogy kész a két ország közötti vitás kérdések tárgyalásos rendezésére, a csehszlovák fél november közepén megkezdte a szlovákiai magyarság már hónapok óta tervezett csehországi széttelepítését. ...

Az első községeket a deportálást végrehajtó karhatalmi erők már november 15-16-án körbezárták, a deportáltak első transzportjainak útnak indítására azonban csupán november 19-én került sor.

A karhatalmi erők igénybevételével végrehajtott „toborzás” a következőképpen zajlott: A ki-szemelt települést katonai egységek zárták körül, majd elrendelték a kijárási és a csoportosulási tilalmat. Az előre elkészített névjegyzékek alapján kijelölt családoknak kézbesítették a csehországi munkaszolgálatukról rendelkező végzést (Pridel'ovaci výmer), valamint a magukkal vihető tárgyak, élelmiszerek és állatállomány jegyzékét tartalmazó utasítást. A végzés átvételének elis-

merését sokan nem írták alá, ilyen esetben a végzést átnyújtó hivatalos személy saját maga írta azt alá; a kiutalási végzés szerint ugyanis a munkaszolgálat akkor is kötelező volt, ha címzettje elutasította aláírását.

A prágai magyar Meghatalmazotti Hivatalban 1946. november 21-én felvett jegyzőkönyv az egyik első érintett községben, Kőbölkúton lejátszódó eseményeket a deportáltak vallomása alapján így írta le: „1946. november 16-án szlovák katonaság zárta körül Kőbölkútat és kidobolták, hogy a cseh határvidékre leszünk áttelepítve. Erre nézve írásbeli felszólítást és tartalomjegyzéket kaptak azon dolgokról, amelyeket magukkal vihetnek. Azonkívül egy katona és két civil bejárta azokat a házakat, amelyeknek lakóit áttelepítésre jelölték ki és kikézbcsítették az úgynevezett Pridel'ováci výmert, amely pontosan tartalmazza, hogy mikor történik az áttelepítés és hogy az hova irányul.

Az egész falu elhatározta, hogy nem megy el szülőföldjéről és ezért nem is csomagolt és nem is készülődött fel az áttelepítésre. Kedden, november 19-én nem volt szabad senkinek sem elhagyni a házat. E napon történt az erőszakos elhurcolás. Az elhurcolás során az ellenállást a legbrutálisabb módon törték meg, az ellenállókat puskatussal összeverték és összekötözték, a passzív viselkedőket pedig megragadták és erőszakkal, puskacsővel kényszerítették a teherautóra, amely beállt az udvarra. Az emberek után hajigálták holmijaikat és kevés élelmiszert, amit éppen kéznél találtak. Nem voltak tekintettel a betegek és csecsemőkre sem. Ez alkalommal Kőbölkútnak körülbelül egynegyedét telepítették ki.”

A deportáltak csehországi fogadtatása és szétosztása _ a visszaemlékezők tanúsága szerint a hajdani rabszolgavásárokról emlékeztetett. A deportáltaknak addig kellett a fűtetlen vagonokban, a vasútállomáson vagy valamely közeli épületben várakozniuk, amíg a magyar munkaerő iránt érdeklődő valamelyik cseh gazda ki nem választotta őket. Leghamarabb a jó erőben lévő, minél több munkaképes családtaggal rendelkező családok keltek el, a kisgyermekes, esetleg öreg, beteges szülőkkkel érkező családoknak gyakran napokig kellett várakozniuk.

Hasonló tragédiák azonban a „mintaszerű demokrácia” ellenére több településen (például Muzslán, Kőbölkúton, Kisújfalun) is lejátszódtak. Wagner Ferenc pozsonyi magyar meghatalmazott a deportáltak elleni atrocitásokról, az elhurcolás elől menekülők haláláról hírt adó 1946. decemberi jelentése a következőket állapította meg: „A felsorolt tények, melyekhez hasonlók ezrével volnának felsorolhatók, mindennél világosabban bizonyítják, hogy nem közmunkáról, hanem egy dühödt nacionalizmus áldozatává vált néptöredék embertelen megsemmisítésének kísérletéről van szó.”

A deportálást, vagy ahogy a hivatalos propaganda nevezte: „munkaerő-toborzást” a 88/1945. számú elnöki dekrétumra hivatkozva hajtották végre, a hatóságok eljárása azonban több pontban is ellenkezett a dekrétum előírásaival. ...

A Pravda 1946. december 1-jei száma Viliam Široký miniszterelnök-helyettest idézi, aki a budapesti Sloboda című szlovák lapnak többek között a következőket nyilatkozta: „Távolról sincs szó deportálásról. Valamennyi munkás, tehát a magyarok bére is olyan, amelyet sehol a világon el nem érnek. Sőt, amikor megérkezett Prágába a magyar munkások első transzportja, az állomáson zenével és meleg étellel vártuk, a kormány egyik tagja pedig személyesen köszöntötte őket.

...

A felvidéki magyarság csehországi deportálása nem csak a magyar kormány, valamint magyar közéleti személyiségek, mint például Mindszenty József esztergomi érsek és Károlyi Mihály volt köztársasági elnök tiltakozását váltotta ki, hanem a háborúban győztes nyugati nagyhatalmakét is, s 1947 januárjában a brit és az amerikai kormány egyaránt tiltakozott a prágai kormánynál a magyar kisebbséggel szembeni bánásmódja miatt.

A csehszlovák kormány a brit és az amerikai tiltakozó jegyzékeket visszautasította, csakúgy, mint a magyar kormány jegyzékeit, mondván, hogy a magyar lakosság áttelepítése csupán a két-éves gazdaságfejlesztési terv keretén belüli munkaerő-átcsoportosítás része. A prágai brit követtséghez intézett 1947. januári válaszjegyzékében a csehszlovák kormány például határozottan le-

szögezte, hogy a magyarok áttelepítése Csehországba nem törvényellenes, s egyáltalán nem diszkriminatív, hanem törvényes intézkedés, amely nélkülözhetetlen az ország gazdasági talpra állítása szempontjából. A csehszlovák jegyzék azt igyekezett sugallni, hogy a magyarok áttelepítése csupán kis töredékét alkotja a nagy munkaerő-átcsoportosításnak, hiszen 1946 végéig több mint kétszázezer személy települt át Szlovákiából Csehországba, akik közül csupán 18 600 volt a magyar; azt azonban természetesen elmulasztotta megemlíteni, hogy amíg a szlovákok önként települtek át a cseh országrészekbe, addig a magyarokkal szemben kényszerítő eszközöket alkalmaztak.

Szlovák részről Pavel Jantusch nagyszombati püspök a szlovák püspöki kar nevében tiltakozott a magyar lakosság deportálása ellen. 1947. február 1-jén kelt, s a Szlovák Nemzeti Tanács Elnökségéhez, Edvard Beneš köztársasági elnökhöz és Jan Masaryk külügyminiszterhez eljuttatott memoranduma szerint „a toborzást oly módon végzik, amellyel nem értek egyet sem úgy, mint az érintett terület egyházi elöljárója, sem mint az ország állampolgára”. Arra is felhívta a figyelmet, hogy a 88/1945. számú elnöki dekrétum, amely alapján a „toborzást” végzik, nem ad rá lehetőséget, hogy „korra és nemre való tekintet nélkül gyermekeket, öregeket, aggastyánokat, szülés előtti utolsó hónapban lévő állapotos asszonyokat, sőt súlyos betegeket is csehországi munkaszolgálatra vigyenek”. A püspök szerint a karhatalmi segédlettel zajló akció a zsidók elhurcolására emlékeztető módon történik, s „a magyarokkal szembeni magatartásunk sokban hasonlít ahhoz, amit a múltból másoknak felhánytorgatunk”. ...

A Csehországba deportált magyarok száma és az akció területi vetülete

A több mint három hónapig tartó deportálások során a hivatalos csehszlovák kimutatások szerint Dél-Szlovákia 17 járásának 393 községéből összesen 9 610 családot, azaz 41 666 személyt telepítettek át Cseh- és Morvaországba, akik 6 602 lakóházat és 14 149 katasztrális hold földet hagytak hátra Szlovákiában. Az erőszakkal deportáltakon kívül további 2 154 magyar család, azaz 2 489 személy állítólag önként települt át a cseh országrészekbe, összesen tehát 11 764 család, illetve 44 155 magyar került át Szlovákiából Cseh- és Morvaországba. ...

A deportálások 1946 novemberében a Somorjai járáshoz tartozó Gutoron és Szemeten, valamint a Párkányi járásban lévő Kőbölküton és Muzslán egyidejűleg kezdődtek, majd még november folyamán átterjedtek a két járás többi községére és a Komáromi járásra is. ...

Szám szerint a legtöbb személyt, 2 396 főt a csallóközi Gútáról, valamint a Mátyusföld Galánta és Érsekújvár közötti magyar nagyközségeiből deportálták: Tardoskedden 1 271, Felsőszeliben 1 007, Taksonyfalván 765, Pereden 668, Negyeden 633, Deákiban 529, Naszvadon pedig 527 személy esett a deportálás áldozatául. ...

A deportáltak hazatérése

A csehszlovákiai magyarság paradox módon az 1948. februári kommunista hatalomátvételt követően, azzal párhuzamosan nyerte vissza állampolgári jogait, hogy a kiépülő kommunista diktatúra felszámolta az ország egész lakosságának polgári és emberi jogait, s az ország demokratikus intézményrendszerét. A nemzetiségi kérdés, ezen belül pedig a magyar kisebbség kérdésének kezelése ugyanis 1947 derekától kezdve egyre inkább alárendelődött Moszkva nagyhatalmi érdekeinek, amely arra törekedett, hogy éppen ekkor kiépülő hatalmi tömbjén belül kiküszöböljön minden olyan destabilizációs tényezőt, amely negatívan befolyásolhatná az érdekszférájába tartozó kelet- és közép-európai államok egymáshoz fűződő viszonyát.

Természetesen a februári hatalomváltás sem hozott, s nem is hozhatott azonnali és gyökeres fordulatot az úgynevezett magyarkérdés kezelése terén, hiszen az immár egyeduralkodó kommunista párt árnyalatnyival sem folytatott mérsékeltebb magyarellenés politikát, mint a felszámolt polgári pártok. Kezdetben minden maradt a régiben: nemcsak az 1947 áprilisában meginduló lakosságcsere folytatódott tovább, nemcsak a reszlovakizációs kampány zajlott változatlanul,

hanem a központi és a szlovák állami szervek sorra hozták meg és foganatosították az újabb és újabb magyarellenés intézkedéseket.

Az első kérdés, amelyben a csehszlovák államhatalom 1948 tavaszán már némi „engedelményekre” is hajlott, az éppen a Csehszlovákia deportált magyarok kérdése volt. Rendezését több tényező is sürgette. A hatóságok egyrészt nem tudták kezelni az egyre szaporodó szökéseket, amelyek száma már 1947-ben is nagy volt, 1948 tavaszán pedig ugrásszerűen megnőtt, másrészt aggasztotta őket az a tény is, hogy a deportáltak eredetileg egy évre szóló, majd a Népjóléti Minisztérium 1947. szeptember 12-én kelt 231. számú rendeletével 6 hónappal meghosszabbított munkakötelezettsége 1948 április_májusában lejár, nem lesz már tehát „törvényes” alapja további Csehszlovákia tartásuknak. ...

A deportáltak rohamos fogyása, illetve hazatelepülése és a munkaszolgálat lejárta arra készítette a prágai Nemzetgyűlést, hogy az 1948. július 21-én elfogadott 175/1948. számú törvényével oly értelemben módosítsa a munkakötelezettségről rendelkező 88/1945. számú elnöki dekretumot, hogy a munkaszolgálat ideje kétszer egy évvel meghosszabbítható.

A csehszlovák pártvezetésnek azonban 1948 nyarán már be kellett látnia, hogy az 1948 folyamán már csupán vontatottan haladó lakosságcsere nem hajtható végre az általa elképzelt terjedelemben, s feltétlenül számolnia kell a magyar kisebbség egy részének helyben maradásával, amelynek helyzetét idővel rendeznie kell, s állampolgári jogait is vissza kell adnia.

A magyarok állampolgárságát rendező törvényjavaslat valóban rövid idő alatt el is készült, azt a csehszlovák minisztertanács 1948. október 12-én jóváhagyta és a Nemzetgyűlés elé terjesztette. A Nemzetgyűlés mindezek után 1948. október 25-én elfogadta a 245/1948. számú törvényt „a magyar nemzetiségű személyek állampolgárságáról”. Lezárult a kollektív jogfosztás többéves időszaka, s a hatóságoknak most már komolyan hozzá kellett látniuk a magyarságot érintő többi megoldatlan kérdés, többek között a deportáltak helyzetének rendezéséhez is, az állampolgárság visszaadása után ugyanis reménytelenné, s egyre inkább tarthatatlanná kezdett válni csehszlovák tartózkodásuk további fenntartása és munkára kötelezésük is. Hazatelepülésük engedélyezése azonban nem várt s igen kényes feladat megoldása elé állította az állami szerveket, a deportáltak egy részének hátrahagyott vagyonába ugyanis időközben a belső telepítés keretében vagy külföldről Dél-Szlovákiába települő szlovákokat, úgynevezett bizalmiakat helyeztek, akik kezdetben csupán a deportáltak vagyonának kezelői, a vagyon elkobzása után pedig annak tulajdonosai lettek. ...

A helyi konfliktusok megakadályozása érdekében, mindenekelőtt azonban a bizalmiak érdekeit szem előtt tartva, a hivatalos szervek arra törekedtek, hogy a deportáltak ne „önkéntesen”, hanem szervezett transzportokkal, engedélyhez kötötten térjenek vissza Szlovákiába. A rendkívül kényes kérdés rendezése céljából Július Ďuri földművelésügyi és Evžen Erban népjóléti miniszterek 1948. november 23-án felhívással fordultak a Csehszlovákia deportált magyarokhoz, amelyben tartós letelepedésre szólították fel őket, egyúttal azonban azt is a tudomásukra hozták, hogy a hazatérni szándékozók 1949. január 1-je és április 30-a között szervezett transzportokkal térhetnek vissza szülőföldjükre.

A deportáltak hazaszállításának és elhelyezésének részleteiről a Megbízottak Testülete 1948. december 3-i ülése határozott, amely a szervezett hazatérés lebonyolítása céljából a Földművelés- és Földreformügyi, a Szociálisügyi, valamint a Belügyi Megbízotti Hivatal képviselőiből álló háromfős bizottság létrehozását rendelte el, élére pedig Michal Faltán földművelés- és földreformügyi megbízottat nevezte ki. A magyarok hazaszállítását szervezett módon, 1949. január 2-án tervezték elkezdni. A vonatkozó rendelet értelmében saját házába csak az a deportált térhet vissza, akik vagyonát még nem kobozták el, vagy ha el is kobozták, nem juttatták bizalmiaknak; azokat a hazatelepülő földműveseket, akik vagyonát már elkobozták s bizalmiaknak juttatták, „más megfelelő birtokon” kell elhelyezni, a nem földműveseket pedig „munkába kell állítani bárhol Szlovákiában”. A Megbízottak Testülete az engedély nélkül hazatért deportáltakról a következőképpen rendelkezett: az 1948. november 18-a előtt hazatérteket, akik vagyonát elkobozták

és bizalmiaknak juttatták, a Szociálisügyi Megbízotti Hivatal Szlovákia más területein helyezze el és állítsa munkába, kivéve ha saját, másnak még ki nem utalt birtokukban tartózkodnak; az 1948. november 18-a után engedély nélkül hazatérteket, akik vagyont elkobozták és bizalmiaknak adták, a Belügyi Megbízotti Hivatal toloncolja vissza Csehszországba. ...

A magyar deportáltak hivatalos transzportokkal történő hazatérésére végül 1949. január 7-e és április 15-e között került sor. A jelzett időpontban 64 transzporttal összesen 19 184 személy, azaz 4 602 család tért vissza Szlovákiába. Elhelyezésük a viszonylagos szervezettség ellenére sem volt problémamentes, mivel legtöbbjük házában oda betelepült bizalmiak laktak, akik azt nem kívánták visszaadni volt tulajdonosaiknak. A hazatért 4 602 családnak így csupán nem egész fele, 2 070 (45,0 százalék) térhetett vissza saját otthonába, 1 186-ot (25,8 százalék) rokonainál, 1 346 családot (29,2 százalék) pedig kiutalt lakásokban helyeztek el. ...

A deportáltak túlnyomó többsége, mintegy 90 százalékuk - részben még 1947-1948 folyamán engedély nélkül, részben pedig 1949 első hónapjaiban szervezett formában – visszatért tehát szülőföldjére, a szlovákiai magyarság eredetileg végérvényesre tervezett csehszói széttelepítése így a másik nagy kitelepítési akcióval, a lakosságcserével ellentétben nem járt tartós következménnyel, s a deportálások nem váltak a dél-szlovákiai etnikai arányok megváltoztatásának eszközévé. A visszaemlékezők vallomásai mégis arról tanúskodnak, hogy a szlovákiai magyar kisebbség történelmi emlékezetében a felvidéki magyarság második világháború utáni hármasság tragédiája - a Magyarországra való áttelepítés, a reszlovakizáció és a csehszói deportálás - közül a szülőföldjéről, otthonából való elűzése, az ezzel járó vagyonszerzés és az idegen nyelvi környezetben való szétszórattatásának veszélye miatt a mai napig a deportálások jelentik a legnehezebben feldolgozható sérelmet." (Popély Árpád: A szlovákiai magyarság csehszói deportálása)

Magyarországi hírforrások

„Nehéz lenne elfelejtenem a mlada boleslav-i állomáson álló taksonyfalvi szerelvényt, a síró asszonyokat, a tanácstalanul maguk elé meredő férfiakat, az öt napos utazástól koromfekete, összefagyott gyerekeket, a béna öregasszonyt, akit ágyastól raktak fel a vonatra, a sebtiben feldobált és az öt napos rázástól nagyrészt összetört bútorokat és használati tárgyak összevisszaságát, a cseh gazdákat és intézőket, akik a vonat mellett sétáltak és egy-egy erősnek látszó és kevés családtaggal bíró magyar munkaerőért néhány száz koronát nyomtak a munkahivatali tisztviselő markába.” ...

Ravasz Károly 1945 és 1948 között hivatásos diplomataként a csehszlovákiai magyar külképviseleteken teljesített szolgálatot különböző beosztásokban. A későbbiekben Ausztráliába emigrált, innen egy rövid levél kíséretében 1955. november végén - december elején a Külügyminisztériumnak címezve küldte meg felhasználásra az „Adalékok a magyar-csehszlovák viszonyhoz, 1945-1948” című feljegyzését. A feljegyzést 1955. december 8-án iktatták 0010436/1955. szám alatt. ...

1946. november 16-án a pozsonyi magyar meghatalmazotti hivatal röviden jelentette, hogy megkezdődött a felvidéki magyarok deportálása. A drámai részletekről a nap folyamán a rajkai körjegyző tett több ízben jelentést. Rajkára érkezett menekültek elbeszélték, hogy Guta községet előző este körülzárták a csehszlovák katonaság, sok száz embernek Csehszországba szóló közmunka-behívót kézbesítettek, a behívó kézbesítésével egyidejűleg a behívottakat családjukkal együtt teherautókra rakták, és elszállították a legközelebbi vasútállomásra, ahol katonai fedezet mellett folyik a bevagonírozásuk. A gutai események híre futótűzként terjedt el a szomszédos községekben, és hatásukra kezdődött meg a tömeges menekülés. Gutával egyidejűleg megkezdődött Kőbölkút és Muzsla színmagyar községek lakosságának deportálása is. ...

A februári forradalmat Magyarországon lelkesen ünnepelték, és a vezércikkek refrénje az volt, hogy most végre megvalósulhat a csehek, szlovákok és magyarok baráti együttműködése, melyet a sovinszta reakció addig megakadályozott. Egyelőre azonban a magyarság helyzetének

további súlyos rosszabbodása következett. Az új szlovák belügyi poverenik Okáli Dániel, Clementis mániákus szlovák sovinszta sógora lett, akinek első hivatali ténykedése az volt, hogy több száz függőben lévő magyar vagyonek kobzás végrehajtását elrendelje, és betiltsa a magyar nyelvű istentiszteleteket egész Szlovákiában. Cseh-Morvaország számos városában és községében is számos helyen az újonnan alakult akció-bizottságok egyik első dolga az volt, hogy évtizedek óta ott élő magyar családokat kizavarjanak otthonaikból. ...

Noha az egyéves munkaidő lejárt, a deportált magyarokat továbbra is kényszerrel Cseh-Morvaországban tartották. Akik hazaszöktek, azokat a csendőrök összeverték, és visszavitték. Sikertült a Népjóléti Minisztérium illetékes osztályvezetőivel elfogadtatnom egyes rendszabályokat, melyek a kérdés végleges rendezéséig a legkirívóbb sérelmeket orvosolták volna.” (Ravasz Károly: 1955-ös feljegyzése a II. világháború utáni magyar–csehszlovák viszonyról)

„A Duna másik oldaláról naponta érkező jelentések egybehangzóan megerősítik, hogy az ott élő magyarságot dúvad módjára üldözik, megfosztják legelemibb emberi jogaitól és az embernek vele született jogától, vagyonából kiforgatják és elkobozzák, és a középkori állapotokat megcsúfoló rabszolgasorsra ítélik.

Hatvan évvel ezelőtt a minisztertanács 1946. november 22-ei ülésén Gyöngyösi János külügyminiszter megdöbbenést keltő bejelentést tett a csehszlovák hatóságoknak az előző napokban a felvidéki magyarok Cseh- és Morvaországba való áttelepítése, szétszórása ügyében indított akciójáról. ...

Gyöngyösi János külügyminiszter: igen nyugtalanító hírek érkeztek csehszlovákiai magyarjainkról. Őt községben idézést kézbesítettek közmunkaügyben, természetesen a közmunkarendelethen messze túlmenően. A családfőnek el kellett mennie. A behívottakat összeszűrték, akik ellenszegültek, azokat megverték. Különösen Kőbölkütről érkeztek szomorú hírek. A lakosság körében igen nagy a riadalom. Igyekeznek menekülni és elhagyni az országot. 19-én több csónakban megkísérelték a Dunán való átkelést, az ottani védőgáton felsorakoztatott csehszlovák karhatalom sortűzet adott le a menekülőkre. A magyar örök viszonzották a tüzet, és így történt, hogy Sinder Ferenc 48 éves kovácsot a csehek nyakszirten lötték, és az meghalt. A jelentésekből világosan megállapítható, hogy itt nem csupán a közmunkarendelet megszegéséről van szó. Ma már konkrét adatok állnak rendelkezésére. A csehszlovák követel azonnal érintkezésbe lépett és bejelentette előtte, hogy a csehszlovák kormány kivonta magát a közvetlen tárgyalások alól és befejezett tények elé állította Magyarországot. Felhatalmazást kér a kormánytól, hogy táviratilag fordulhasson a külügyminiszterek értekezletéhez, bejelente a történeteket és azt, hogy a csehszlovák intézkedései illuzórikussá teszik a békekonferencia határozatát. Felhatalmazást kér arra, hogy a belügyminiszterrel érintkezésbe lépjen, s amikor arra szükség mutatkozik határozottan rendelkezjen el ebben az irányban, miután a felizgult állapotban nagy tömegek jönnek át. Vannak bizonyos jelek, hogy az ilyen átmenekülést csehszlovák fináncok idézik elő rábeszélve őket, hogy hagyják el az országot. Végül bejelenti, hogy a vegyes bizottság magyar tagjait utasította, hogy ezt az ügyet vigyék a vegyes bizottság elé. Csehszlovák oldalról nem akartak ezzel a kérdéssel foglalkozni, tagadták, hogy ebben illetékes lenne a vegyes bizottság. Végül mégiscsak kitűzték a vegyes bizottság hétfői ülésére a sérelmek tárgyalását. Kérte a bizottság csehszlovák elnökét, hogy ha szükségét látja, szakítsa félbe a tárgyalásokat azzal, hogy kormányának jelentést tesz. Kőbölkütről az ottani rendőrpáncsnokságtól kapott egy jelentést, ami erősen túlzott. A közlés szerint 16 embert agyonlőttek. Sajnos nem használható fel a jelentés, mert nincs megjelölve egy személynek a neve sem, kik áldozatul estek. Az asszonyokat, kik férjeik után mennek, puskatussal verik szét. Az elhagyott lakásokba azonnal megkezdték a romániai és jugoszláviai szlovákok betelepítését.” (Szűcs László: Csehszlovák–magyar lakosságcsere- és deportálások)

1946 első hónapjaiban megalakult a Kommunista Párt a régi elvtársakból. Később a szlovák betelepültek is beléptek. Mind partizánnak mondta magát, pedig csak egy köpönyegforgató társaság volt. A járásnál olyan nyomást gyakoroltak, hogy ők Szlovák Kommunista Pártot akarnak,

magyar nemzetiségű tagok nem lehetnek a Szlovák Kommunista Párt tagjai. Tehát minden funkcióba csak szlovák lehetett.

Jött a reszlovakizálás. A vasúton dolgoztam Köbölkúton. Volt két pályamesteri szakasz. A két szakaszon 108 fős létszám volt, azt lehet mondani, mind magyarok. Ebből a létszámból csak öten nem reszlovakizáltunk. Minket ki is hagytak a munkából. Akik 1938-ban nagy magyarok voltak, azok most nagy szlovákok lettek.

Utána jött az áttelepítés és a deportálás. Azok kerültek a listára, akik nem reszlovakizáltak. Én is a deportálásra ítélték listájára kerültem a helyi vezetőség jóvoltából. November 19-én egy marhavagonba raktak bennünket. Erzsí lányom november 2-án született, kéthetes csecsemő volt, de ez nem számított a kommunista, zsidó Obláth doktornak. Aláírta a deportálást. Egy hétig utaztunk a hideg fűtetlen vagonban, ahol a kéthetes csecsemő fejreumát kapott, nem győztük orvosoltatni, de hiába. Mai napig annak a betege. Végre két hét után Prágától harminc kilométerre egy állomáson megállt a szerelvény. Ott már vártak a gazdák kocsikkal, autókkal, mint a vásáron. Én egy Bohumil Barták nevű gazdához kerültem, aki egy papi birtokon gazdálkodott. 12 fejőstehen volt az istállóban, 10 darab üsző, 2 darab igásökör, 2 darab bika, ezekhez hozták a faluban lévő teheneket is fedeztetni. Ezeket egyedül gondoztam. Feleségem a 12 tehenet fejte, a két ökörrrel mindennap egy szekér szalmát kellett hozni, ebben a rakodásnál Józsi fiam segített. Otthon kellett szecskázni, bepácolni sós vízzel, mert más takarmány nem volt. Volt egy házvezetőnője, ha kenyeret akartunk, vagy valamire szükségünk volt, hozzá kellett menni a jegyekért, mint a koldusnak. Ez így ment három hónapig. Akkorra már megtudtam, hogy mi jár a munkám után. Azt a bért sem adta meg, ami az én munkám után járt. Minden hónap 10-én kellett volna fizetnie. Úgy kellett a nyakára járni, hogy fizessen. Gondoltam, ha te így, akkor én is. Józsi fiamat ezek után nem engedtem dolgozni, mert iskolaköteles volt. Egy embert kellett mellém adnia, aki segített a szalmát hazahozni és leszecskázni. Utána nem engedtem a feleségemet sem fejni, mert két kiskorú gyermeke volt (a húgom 5 hónapos, én pedig 19 hónapos). Közben már érdeklődtem másik hely után. Čisovicén volt is. Elmentem Břeclavba, ahol a munkaközvetítő hivatal volt, és kértem, hogy engedjenek át egy másik gazdához Čisovicébe, ahol lett volna hely. A gazdám azonban mindig odatelefonált, hogy ne engedjenek el. Nem hagytam ennyiben a dolgot, elmentem a községházára, ott kiszámították, hogy 600 ezer korona hátraléka van a gazdának, amit ki kellett volna fizetnie. Jött a fizetési nap, már elmúlt két nap is, csak nem jött. Amikor hazajött, bejött az istállóba. Kérdeztem tőle, mi lesz a fizetésemmel. Azt mondta, menjek be az irodájába. Fehér kötény volt előttem, egy szál ingben, az ingujjak félig feltűrve. Útközben mondogatta a magáét, én is a magamét. Beértünk az irodába, azt mondja nekem, hogy „hajzli“. Pontosan nem is tudtam, hogy ez mit jelent, annyit tudtam, hogy ez valami ócsárló szó. Visszamondtam neki, hogy „hajzli“ vagy te. Erre megfordult és pofon ütött. Nekem se kellett több. Nagy haja volt, egész a nyakába leért. Belemarkoltam és oda neki, amennyi ráfért. Jött a szakácsnője, hogy majd segít neki, azt meg úgy hasba rúgtam, hogy a másik sarokba esett. Elkezdett kiabálni segítségért. Az intéző és a kocsisok befutottak, azok szedtek le róla. Telefonáltak a csendőrségre. Úgy ahogy voltam, elindultam magamtól a csendőrségre. Ahogy kiléptem a kapun, már szembetalálkoztam a csendőrrel. Magyarul szólt hozzám, hogy mi van. Mondtam, hogy pofonütött én meg visszaütöttem. Elmentünk a laktanyába, ahol jegyzőkönyvet vettek fel. Nekem adtak igazat, azonban azt tanácsolták, hogy dolgozzak tovább, mert a munkaelhagyás büntetéssel jár. Utána még két hétig dolgoztam nála, jártam a munkaközvetítő irodát, adjanak írást, hogy másik helyre mehessek munkába. Nem ment könnyen, ott is az asztalra kellett ütni: dolgozni akarok, mert a családot el kell tartani. Végre adtak írást, hogy elmehetek. Így kerültünk Čisovicére, ahol megbecsülték a munkámat, és én is meg voltam elégedve. Az élelmiszerjegyeket saját magunk vehettük át a községházán, azonkívül deputáltat kaptunk – 1 malacot minden évre és annak a takarmányát, saját részünkre kenyér- és nullás lisztet. A kenyérlisztet elvittük a pékhez, akitől mindig friss kenyeret kaptunk. Az új gazdánknak saját erdeje is volt. A téli hónapokban fát vágtunk, és hordtunk haza annyit, amennyire a gazdaságban szükség volt, no meg a saját szükségletünkre. Az új gazda

nagyon meg volt elégedve a munkámmal, mert mindig pontos voltam és a gazdaságban minden munkához értettem. Értettem a lovakhoz (Csillag és Linda volt a nevük, apám így hívta őket), a kaszáláshoz, bármilyen munkához.

Más köbölkúti lakosok deportálásának esete és levelezései

„Az áttelepítések nem zajlottak le konfliktusok nélkül. Példaként álljon itt egy falu lakosainak tiltakozó jegyzőkönyve:

JEGYZŐKÖNYV

Felvétetett 1946. november 21-én a prágai Meghatalmazott hivatalában este 18 órakor.

Megjelentek: Szaller Lajosné 36 éves, Bobiák Flórián 50 éves, Béres István 33 éves, Friedrich Lajosné 40 éves, Szombat Lajosné 50 éves, Szombat Lajos 55 éves, Takács István 25 éves, Kollárovič József 30 éves, mind köbölkúti lakosok és előadják a következőket:

A prágai smichov-i pályaudvaron vagyunk, ahova ma délután 4 órakor érkeztünk transporttal, amely körülbelül 80 vagonból áll, vagononként 2-2 családdal, fűtés nélkül. Körülbelül 150 köbölkúti családnak volt ez a sorsa. Az események rövidesen a következőképpen játszódtak le: Még szombaton, 1946. november 16-án szlovák katonaság zárta körül Köbölkútát, és kidobolták, hogy a cseh határvidékre leszünk áttelepítve. Erre nézve írásos felszólítást és tartalomjegyzéket kaptak azon dolgokról, amelyeket magukkal vihetnek. Azonkívül egy katona és két civil bejárta azokat a házakat, amelyeknek lakóit áttelepítésre jelölték ki, és kikézbcsítették az úgynevezett pridl'lovaci vímért, amely pontosan tartalmazza, hogy mikor történik az áttelepítés és hogy az hova irányul. Ilyen pridl'lovaci vímért is mellékelünk. Az egész falu elhatározta, hogy nem megy el szülőföldjéről, és ezért nem is csomagolt és nem is készülődött fel az áttelepítésre. Kedden, november 19-én nem volt szabad senkinek sem elhagyni a házát. E napon történt az erőszakos elhurcolás. Az elhurcolás során az ellenállást a legbrutálisabb módon törték meg, az ellenállókat puskatussal összeverték és összekötözték, a passzíve viselkedőket pedig megragadták és erőszakkal, puskacsővel kényszerítették a teherautóra, amely beállt az udvarra. Az emberek után hajigálták holmijaikat és kevés élelmiszert, amit éppen kéznél találtak. Nem voltak tekintettel a betegekre és csecsemőkre sem. Egy ötnapos gyermeket a legszívtelenebb módon ragadtak ki a bölcsőből és tettek teherautóba, utána pedig az anyát hurcolták és rakták fel. Ennek a transportnak az összeállításánál az emberek véleménye szerint az irányadó elv az volt, hogy öt holdnál kisebb gazdálkodókat szedték össze. Vannak köztük olyanok is, akik reszlovakizálásra jelentkeztek. Ez alkalommal Köbölkútnak körülbelül egynegyedét telepítették ki. A köbölkúti állomáson marhavagonba tereltek bennünket és 19-én éjjel indult a szerelvény Párkányból és ma érkezett Prágába azzal, hogy holnap indítanak bennünket a cseh határvidékre. A transport alatt az egészségügyi szolgálat nem működött, holott elindulásunkkor biztosítottak afelől, hogy orvos is lesz velünk. Szükség lett volna orvosi segítségre, azonban az éjszaka folyamán a szerelvényen orvos nem volt található. A megelőző napon a transportot még kísérte orvos. Elvagyunk határozva, hogy a vagonokat nem hagyjuk el és önszántunkból nem megyünk a kijelölt helyekre, inkább a Magyarországra való áttelepítésünket kérjük. Felolvasás után aláírva és jóváhagyva.

Panaszosok: Szaller Lajosné sk, Bobiák Flórián sk, Béres István sk, Friedrich Lajosné sk, Szombat Lajosné sk, Szombat Lajos sk, Takács István sk, Kollárovič József sk, Kollárovič József sk.”

„IV. melléklet

Kedves Feri bácsi!

Levelünk érkezéssel kívánunk jó egészséget maguknak. Mi nem nagyon dicsekedhetünk az egészséggel, mert 5 napig voltunk a vagonban, aztán amikor megérkeztünk Prágába, úgy válogattak bennünk. Bizony mi nagyon rátaláltunk a gazdánkra, mert azt nem lehet papírra írni, hogy nekünk milyen a helyzetünk. Van 20 marha, azzal nekem meg a mamának kell elvégezni a munkát, egyszóval, minden ganajt kihányani, etetni, szecskát vágni, minden olyan munka. Cselédek vagyunk. Azután 9 tehén van fejni, azt is mi fejjük, azután van 12 malac, azokat is mindennap etetni kell. Főzni kell nekik krumplit és azok alól is ganajt hányani. Ferinek van két lova, az azzal van. Azt nem lehet megírni, hogy itt mi van. Azt mi nem fogjuk bírni. Én a lábammal nem bírom soká és nem akarják elhinni. A mama az nem bírja, mi azt mondjuk, hogy férfimunka, ők azt mondják, hogy nekünk kell elvégezni. Bele vagyunk betegedve, a dologba is, de jobban a bánatba, a legnagyobb baj az, hogy nem tudunk sehová sem fordulni panasszal, mert nincsen semmi időnk, rabszolgák vagyunk. Itt majd megírom a magyar konzulnak a címét, ha lehet valamit csínnálni, mert mi ezt nem bírjuk, és akkor alighanem táborba kerülünk. Szerteszéjjel vagyunk. Minden faluban csak egy lakik. A Jancsi bácsiék sincsenek messze tőlünk, azoknak meglehetősen a helyzetük, írjon meg mindent, írja meg, hogy mi van a házunkkal, ki van benne? Írja meg azt is, hogy azóta mióta mi eljöttünk, jöttek-e el utánunk valakik, mert itt azt beszélnek, hogy mindenki el fog jönni utánunk, írjon meg mindent, amit csak tud, mert mi nagyon várunk mindent. Kíváncsiak vagyunk mindenre. Bizony minden evéskor, evés helyett csak sírni tudunk, nem is fogunk tudni megvigasztalódni sohasem, mi már soha nem fogunk haza kerülni. Itt fogunk elpusztulni a bánattól. A mama várta magát az állomáson, de nem jött el, bizony fájt neki nagyon. Mást nem írok. Tudnék sokat írni, de hiába minden, nekünk ezt mérte a sors, itt kell pusztulni rövid időn belül. Ilyen messze, 850 km-re vagyunk Kőből-kúttól. Prágától 15 km-re, írjon sokat, nagyon sokat, mindent ami történt. Most már Isten vele. A Tégeny néni is üdvözljük messze a távolból mindannyian.

Isten vele. Kedves Feri bácsi!

A mama kíváncsi, hogy ki a bejáróné magukhoz, írja meg és ha igaz, hogy el kell menni mindenkinek, akkor adjon el mindent, mert ha otthon hagyja, akkor nem lesz semmi. A pénz pedig mindig jó. Ha még nálunk ott van a benzines hordó, vigye el és ha Fridrikéknél van, kérje el tőlük. Most már Isten vele. Üdvözlünk mindenkit, írja meg, hogy a Lintner otthon van-e, mert Prágában keresték.”

„V. melléklet

Kedves Kántor Úr!

Alig vártam, hogy már írhassek hollétükről. Röviden leírom az utazásunkat. Legjobban szeretném szóval elmondani, de nincs rá kilátás. Szerdán este a fél tíz órai vonattal indultunk el, csütörtökön 8 órakor megállottunk. Onnan elvittek Morvaországba, eljutottunk Brünnebe. Nagyon szép város. Itt is időztünk sokat, mert az lett mondva, hogy kapunk ebédet, de mégsem lett semmi. Láttam azt a gyönyörű Morva hegyeket, egész az égig nyúlnak a sziklák és a fenyvesek. Sok alagúton mentünk keresztül és sok didergés után elérkeztünk Csehországba, de Prágát kikerültük, úgy, hogy nem láthattam meg. Nove Benátky, ez a mi állomásunk, de mink két kilométerre vagyunk az állomástól Zdetinbe. És még ott aludtunk a vagonba, mert jöttek értünk kocsival, de nagyon késő volt. Nem akartunk elmenni és nagy hideg volt meg utazás közben lefagyott a sparheít alatt a vödörben a víz. Csupa zúzmara volt az egész vágón belseje, úgy vacogott a fogunk. Ha mi nem hoztunk volna tüzelőt, akkor el sem jutottunk volna odáig. Ennyi könnyet még sohasem ejtettünk, mint most. Ez volt a fogadtatás. Chodte ven! (Kifelé!) Bekiáltottak a vagonba. Két kocsi jött a holmiért és vasárnap reggel hozták be, a házba, ahol rendetlenség és rossz ajtók, ablakok vártak. Este lett, mire berakodtunk, de irtó hideg volt, akármennyit fűtöttünk, mégis majd megfagyunk. Hétfőn minden pihenés nélkül kellett állni munkára. Apám, mint kocsis. Imre lo-

vakkal jár, istállóba dolgozik. Anyám fejni jár. Én még 30-40 drb. disznót etetek, meg trágyát rakok és a konyhán is segíteni kell estig, reggel 5 órától. Anyám nagyon beteg. Ebbe a faluba csak mi vagyunk egyedül, a többiről még nem tudunk semmit. Levelem zárom. Tovább nem tudom írni.

Tessék választ adni.

Sok szerencsét kívánok. Tóth Paula”

1949 tavaszán jött egy kormányrendelet, aki akar, hazamehet, vagy a Szudéta-területre. Ott kapnak földet, házat, csak menjünk oda. Én azonban láttam, hogy mi történt ott 1946-ban, mikor a németeket kitelepítették, mert 10 napig ott voltam szénát kaszálni, onnan szállítottuk haza vagonokba Čisovicére. Az egész falu üres volt, talán ha öt család maradt az egész faluban. A többi „meztelenül“ vitték ki, ott maradt mindenük. Ajtók, ablakok, bútorok összetörve, az udvaron ott állt a szekér, félig megrakva trágyával. Volt merszük egy nagy nemzettel szemben ilyen munkát elvégezni! A három millióból vannak, akik még élnek és nem felejtene. Mi az otthonunkat választottuk. Ott sem szégyelljük, hogy magyarok vagyunk.

1949. március 20-án vagonba raktuk a kis holminkat és szerencsésen hazaérkeztünk. Itthon alkalmi munkát végeztem, 1950-ben kertészetet vállaltam a Kolónián Novotny Lád’o telepénél. 1951-ben beléptem a szövetkezetbe, ahol szintén feles kertészetet vállaltam. 1952-ben erőltették a falu népét a szövetkezetbe való belépésre, amit én akkor sem helyeseltam, mert a Pálffy-féle birtok már a szövetkezet tulajdona volt. Azt mondtam, mutassuk meg, hogy jól tudunk gazdálkodni, akkor aztán majd önként belépnek a szövetkezetbe. Csoportvezető lettem, négy csoport volt, a határt négyfelé osztottuk. Utána nagyon nehéz év következett. Az állatokat behozták a gazdáktól, de takarmányt nem hoztak be velük. Tetejébe még 50 darab üszőt is ránk erőszakoltak. A járason olyanok kerültek funkciókba, akiknek fogalmuk sem volt a gazdaságról. Olyan rendeleteket hoztak, ami kész szabotázs volt.

1953-ban megválasztottak elnöknek, kiírták, miből mennyit kell termelni és leadni. A tervet elkészítettük, egy munkaegység értéke hét koronára jött ki. Visszadobták, hogy csináljuk meg úgy, hogy egy munkaegység értéke tizennégy korona legyen. Hetet fizetünk év közben, hetet pedig majd év végén osztalékként. Persze év végére nem maradt semmi. Akkoriban jegyrendszer volt. A szövetkezeti tagok nem kaphattak jegyet, mert önellátóaknak számítottak. Az előttem lévő elnök, Hanács András, a tagok részére félretett két vagon gabonát. Aláírta, hogy elvigyék. Azt hazudták a járásiak, hogy majd visszaadják, de hiába jártunk a nyakukra. Azt mondták, kérjünk kölcsönt más szövetkezetektől. De melyiktől, mikor minden szövetkezettel ezt tették. Sem kenyérünk, sem pénzünk nem volt. Mi volt ez, ha nem szabotálás, a szegények kisemmizése. Kitalálták, hogy a cukorrépa földet osszuk ki a nem tagok részére is, mert mindenki eszik cukrot, köteles bedolgozni. De bizony nem tudtuk őket erre kötelezni sem mi, sem más, nem jöttek be dolgozni, ki kellett szántani. Mindez nem volt elég, elkezdtek járni munkaerőt toborozni a bányákba. Természetesen nem adtam. Azt mondja nekem a toborzó, ők hatvanan járnak a járásban toborozni, és én így beszélek velük. Mondom neki, elmentek ti hatvanan, és lesz hatvan bányász. Természetesen ez nem tetszett a járásbeli uraknak. Kiírták hivatalosan mennyi borjút, mennyi marha- és sertéshúst kell leadni negyedévenként, de a sertés csak hatvan kilós lehet. Ekkoriban nagy húshiány volt, a dolgozó népnek csak a mócsing jutott, mert a párt uraságoknak külön húsüzletük volt. Ott csak a magas funkcionáriusok vásárolhattak, üzem- és üzletvezetők, ahol ingyen beszerezhették, amire szükségük volt. Ahol csak megjelentek, ajándékokkal tömték őket, így szerezték ezek a millióikat. Akkor, amikor mi csak hétkoronás munkaegységért dolgoztunk, és a legmagasabb bér két munkaegység volt, ez pedig az elnöké, mert övé volt a legmagasabb fizetés. Az évzáró gyűlésen lemondtam az elnöki funkcióról, és ahol rosszul vezették a munkát, oda jelentkeztem. Azért, mert hittem abban, hogy ennek mennie kell. Ugyanis mindenki Csáki szalmájának nézte a szövetkezet tulajdonát. Ott lopták, ahol tudták.

Jelentkeztem a raktár vezetéséhez. Raktárunk nem volt, sem istállók. A Králicsek-féle udvarban volt egy kis raktár. A gabonatermést úgy raktároztuk, hogy a Kolónián lévő házak padlásain helyeztük el. Minden háznál volt valami. Marhák, lovak, disznók. Időbe tellett, amíg az istállók, a raktár és a szárítók felépültek. Mint raktárosnak, hol mennyi állat van, ezekre mennyi abraknak van kiírva, nekem kellett kiadni. A Papföldön felépült a sertésistálló. Ott voltak a hízosértések, ezekre darabonként 30 dkg abrak volt kiírva. Egy Hošek nevű kolónista volt a zootechnikus, saját házában is voltak anyadisznók, a szopós malacokra is egy kilót írt ki. A tehene felpuffadt a darától. Jelenttem a járáson, semmi nem lett belőle, továbbra is funkcióban hagyták.

Utánam Csermák Boriszt választották elnöknek. Felépült a tyúkfarm, ő ott volt előtte csoportvezető. A vezető részére volt ott lakás, ebben lakott és ott gazdálkodott. Odavitetett két vaggon gabonát. Rájöttek, hogy gabonát adott el, a tyúkfarm pedig ráfizetéssel dolgozik. Jelentkeztem csoportvezetőnek, a lopást megszüntettem. A saját baromfiját, amiket ott neveltetett a közösen, kitiltottam onnan. 250 tojótyúk volt egy ólban, a felesége ott dolgozott, azokat kezelte. Rajta fogtam, hogy az abrakot onnan hordja a saját baromfija részére. Elértem, hogy gazdaságos termelés folyt. Tyúkok, csirkék, kacsák, pulykák voltak a farmon. Saját keltetőnk is volt, amit én kezeltem. Csibéket eladásra is keltettem.

Közben elnökválasztás volt. Megválasztottuk Filler Pált, gondoltuk, segítségünkre lesz a rend betartásában. A Páska szőlőhegyen, a Paskom Róka oldalon lett minden polgár részére fél hektár kimérve, ez mind vezetve volt. Zimony Vince hegyőr volt évekig, minden darab földet ismert. Vele és Holler József gazdálkodóval felmértük az összes területet, a fölös területet pedig kiosztottuk azoknak, akiknek nem volt földjük. Ez írásba is le volt fektetve, átadtam az elnöknek.

Sajnos a rend betartásából nem lett semmi, az elnökből nagyot csalódtunk. A csibeelosztást, a malacelosztást, saját maga osztotta el, akinek akarta. Több tag panaszkodott, és én mindezt a fejéhez vertem. Közben történt egy előre nem látható eset. A farmon, mint említettem, pulykákat is tartottunk. Napközben szabadon voltak, éjjelre ólba tereltük őket. Egy napon hirtelen sötét felhő jött, a pulykákat nem tudtuk mind beterelni az ólba, kint is maradtak, fákra ültek (az egész telepen cseresznyefák voltak kiültetve), itt-ott elbujkáltak. Reggelre a kutyák vagy tízet szétszaggattak. A farmon volt éjjeliőr is, mondtam neki vigyázzon azokra, amelyek kint maradtak. Az őrnök saját kutyája is volt, lehet, hogy az szaggatta szét őket, amíg ő aludt. Az elnök úr bíróságra adott engem, hogy én fizessem meg a kárt a csősz helyett. A csoportvezetőnek előre megállapított 60 munkaegységük volt. Az enyémet leszavaztatta 55-re. Így próbált visszavágni a szemébe mondott nyílt kritikáért. Természetesen felmondtam az ottani szolgálatomat. Ezek után a téli hónapokban helyettem két ember csak fűtött, a csibeneveldeben és a keltetőben két asszony dolgozott, no meg az új csoportvezető. Tehát öten végezték el azt, amit én magam az éjjeliőrrel elvégeztünk. Éjjel, ha nem voltam ott, a keltetőgépekben két óránként megfordította a tojásokat, ha kelés ideje volt, sokszor este tíz óra volt, mire hazaértem. Reggel pedig korán újra menni kellett.

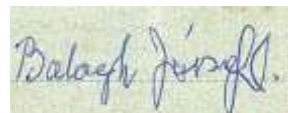
Utána kocsinak jelentkeztem, szalmát szállítottam az istállókhöz. Elöttem két kocsi hordta, és nem győzték ellátni az istállókat, mert egy nap csak két térést vittek be. Én viszont négy térést vittem be. Egy idős ember volt mellettem, aki gyúrta és igazgatta a szalmát a kocsin. Közben fiatal csikókat is törtem be, befogtam őket is a szalmahordásba. Vesztemre. Ott rokkantam meg. Egy völgynek ereszkedtünk le, és egy traktor haladt el mellettünk. A csikók megijedtek, megbokrosodtak. Le akartam ugrani, de a lábam beakadt a láncba, és a kerék elé esem. Agyrázkódás, bordatörés, gerincsérülés. Hat hétig voltam gipszben. Mikor felépültem, a marhaállományhoz tettem mint csoportvezetőt, mert ott is ráfizetés volt. Itt négy évig dolgoztam mint csoportvezető, ez alatt az idő alatt duplájára emelkedett a bevétel.

1969-ben elértem a nyugdíjkorhatárt, ezért év végén felmondtam a további szolgálatot, és csak alkalmi munkákat vállaltam a szövetkezetben. Mint munkás dolgoztam hét évig a nád- és dohánycsoportnál. Télen nádat vágtam, majd ezt feldolgoztuk stukatórnak. Elég jól kerestem.

1977-ben a Zvázarmhoz kerültem, amelynek egy központja épült akkor Kőbölkúton. Betonoztunk és egyéb munkát végeztünk, ami egy építkezésen szükséges volt. Amikor felépült, utána mint fűtő dolgoztam még tizenegy évet, egészen nyolcvan éves koromig. Ezután már csak két nagy kert (cca. 20 ár) és egy 10 áras szőlő megmunkálása volt pihenésképpen a dolgom, hiszen ezeket amúgy is végeztem, amikor még dolgoztam.

Ez volna annak a nyolcvan évnek az iskolája és tapasztalata, amiből az utókor is tanulhatna egyet s mást.

„Összegzés helyett

Az ENSZ 1950-ben jóváhagyott konvenciója szerint genocídium az egységes népcsoportok életfeltételeinek olyan tudatos megváltoztatása, amely teljes, illetve részleges fizikai megsemmisítésükhöz vezethet, az olyan rendeletek kiadása, olyan akciók szervezése, amely az érintett népcsoportok körében testi és lelki traumához vezetnek, és megakadályozzák a népcsoport normális életét, szaporodását. Genocídium minden etnikai alapon elrendelt diszkrimináció.

Genocídiumot megközelítő állapotnak számít, amikor egy népcsoport egyes politikai, politikai pártjai kollektív bűnösséggel vádolnak népcsoportokat, s ennek megfelelően büntetnek. A csehszlovákiai magyarokat a kollektív bűnösségükre hivatkozva megfosztották állampolgárságuktól, vagyonuktól, kultúrájuktól, s megtiltották még az anyanyelvük használatát is. A kollektív bűnösség elvét összekapcsolták a szláv nemzetállam megvalósításának tervével, s ennek jegyében elűzték – akár a kikényszerített nemzetközi egyezményekkel, a lakosságcserevel, akár az általános közmunkarendelet törvényellenes alkalmazásával – a szülőföldjükről, majd a földreformra hivatkozva hivatalosan elvették földjeiket, gazdaságaikat, minden ingó és ingatlan vagyonukat.

Idegenbe, cselédmunkára rendelték a magyar gazdák ezreit, s mindez életfeltételeik alapvető megváltoztatását eredményezte. Soknemzetiségű államot néhány év alatt nemzetállammá transzponálni csakis genocídiummal, a genocídiumot megelőző állapot megteremtésével lehet.” (Rabi Lenke: FELVIDÉKI MAGYAROK KITELEPÍTÉSE ÉS DEPORTÁLÁSA 1945-1948 KÖZÖTT)

Fogalom magyarázat

A Beneš-dekrétumok tágabb értelemben a második világháború utáni csehszlovák állami-ságot megalapozó, 143 elnöki rendelet. Gyakrabban csak azt a 13 jogszabályt nevezik így, amelyek a csehszlovák nemzetállam megteremtése érdekében az ország területén élő németek és magyarok kollektív bűnösségét rögzítették. Az e dekrétumok alapján a német és magyar kisebbséggel szemben alkalmazott bánásmód összeegyeztethetetlen volt az emberi jogokkal, ellentétes volt a nemzetközi jog általános elveivel, a diszkrimináció és a kényszermunka tilalmával, továbbá a tulajdon sérthetetlenségének elvével. A dekrétumokat az egykori Csehszlovákia mindkét utódállama, Csehország és Szlovákia is jogrendje részének tekinti. A dekrétumok összeegyeztethetetlenek az Európai Unió Alapjogi Chartájával, a szlovák parlament 2007-ben mégis megerősítette azok sérthetetlenségét.

Dekrétum: (latin decretum „döntés, „határozat” szóból) általában törvényerővel rendelkező, de nem törvény formájában kiadott jogszabályt értünk rajta. Törvényerejű rendelet, hivatalos rendelkezés; határozat, melyet az államhatalom (leg)felsőbb szervei adtak ki.

Deportálás: az állam által ellenségesnek minősített személyek, embercsoportok államilag irányított erőszakos elhurcolása, táborokba vagy más kényszerlakhelyre való telepítése, jellemzően munka- vagy koncentrációs táborokba.

Genodíciium: népirtás, egy nép vagy népcsoport életének, kultúrájának szervezett, tömeges megsemmisítése.

Kitelepítés: személyek vagy embercsoportok - elsősorban politikai okokból – lakóhelyükről való eltávolítása, vidékre, külföldre történő kilakoltatása.

Kitoloncolás: személyeket karhatalommal eltávolít az ország határain túlra.

Kolonizáció: belső telepítés, népcsoportok átköltöztetése. (Nem népmozgás, ahogyan ezt később hangoztatták).

Konfiskálás: (a latin confiscatio, elkoboz, lefoglal): ebben az esetben a vagyon elvétele az államkincstár javára.

Reszlovakizáció: visszaszlovákosítás, melynek lényege a tiszta szlovák állam megteremtése volt. Ez folyamatos agitációval, fenyegetéssel, a szlovák nyelv hivatalossá tételével folyt, és azal az ígérettel, hogy a reszlovakizáltak, azaz akik szlováknak vallják magukat, az államalkotó szlovák nemzet tagjaivá válnak, nem deportálják, telepítik ki őket.

„Ki kicsoda?

***Beneš, Edvard** (1884-1948) cseh politikus, Csehszlovákia második elnöke, Csehszlovákia létrehozásának legerőteljesebb hirdetője és megvalósítója. Az első világháború lezárása után komoly szerepe volt Magyarország feldarabolásában. Külpolitikai tevékenysége nagymértékben hozzájárult Magyarország világháborúban betöltött szerepének hátrányos megítéléséhez, és a trianoni békeszerződésben meghatározott területvesztéseihez 1943-ban Moszkvai tárgyalásán megegyezett Sztálinnal, hogy a „tiszta” csehszlovák nemzetállamot a szudétanémetek és a felvidéki magyarok elűzése által alakítják ki. A II. világháború után az általa kiadott Beneš-dekrétumok jelentették a magyarellenesség egyik legmarkánsabb állami szintű megnyilvánulását. A felvidéki magyarságtól a magántulajdona mellett, az állampolgárságot és így az alapvető állampolgári jogokat is megvonták, valamint a Szudéta-földi deportálásokkal a mozgási szabadságát is korlátozták.*

***Clementis, Vladimír** (1902–1952) – a londoni emigrációban a Jogi Tanács tagja (1942–1945), a Szlovák Nemzeti Tanács tagja (1945–1946) Szlovák Kommunista Párt központi bizottságának tagja, külügyminisztériumi államtitkár (1945–1950), a magyar–csehszlovák lakosságcsere-egyezmény előkészítője és aláírója.*

***Esterházy János, gróf** (1901–1957): csehszlovákiai, majd szlovákiai magyar mártír politikus, magyar kisebbségi képviselő. 1939-ig az Egyesült Magyar Párt ügyvezető elnöke volt; közben 1935–1938 között képviselő és szenátor a prágai parlamentben. 1939–45-ben a Magyar Párt elnöke. Egyetlen magyar képviselő a Tiso-féle szlovák parlamentben (1939–44), a 62 képviselő közül egyedül ő nem szavazta meg az ún. zsidótörvényt. Írásai jelentek meg a Prágai Magyar Hírlapban s a csehszlovákiai magyar ellenzéki lapokban. 1945-ben szovjet hatóságok internálták, de 12 nap után szabadlábra helyezték. Mivel szóvá tette a magyarellenos intézkedéseket, Gustáv Husák utasítására letartóztatták és átadták a szovjet titkosszolgálatnak. Koholt vádak alapján tíz év kényszerszolgálatra ítélték és elküldték Szibériába. A szlovák Nemzeti Bíróság Pozsonyban, 1947. szeptember 16-án egyetlen ülésen halálra ítélte a „faszizmussal való együttműködése miatt”. A szovjet hatóságok 1949-ben kiadták a csehszlovák hatóságoknak. Elnöki kegyelemben részesült és életfogytiglant kapott. Külső segítséggel alkalma lett volna megszökni, de ezt elutasította, mondván, hogy ő nem bűnös, tehát nincs miért szöknie. Börtönben halt meg.*

Gottwald, Klement (1896–1953) – a Csehszlovák Kommunista Párt főtitkára (1929-1945), majd elnöke (1945–1953), a moszkvai csehszlovák kommunista emigráció vezetője, a világháború utáni első két kormány miniszterelnök-helyettese (1945–1946).

Granatier, Anton (1894–1954) – a Szlovák Liga elnöke (1922–1925), a Szlovák Nemzeti Tanács tagja, majd elnöke (1947–1954), a lakosságcsere-egyezmény, a csehországi deportálások és a reszlovakizáció tevékeny kezdeményezője, irányítója.

Gyöngyösi János (1893-1951) magyar politikus, külügyminiszter (1944-1947), FKgP-s parlamenti képviselő, lapszerkesztő.

Heltai György (1914-1994) magyar jogász, politikus, újságíró 1945 –1948 között a Külügyminisztérium politikai osztályának a vezetője volt. A Magyar Dolgozók Pártja képviseletében írta alá az Okáli-Heltai lakosságcsere egyezményt.

Husák, Gustáv (1913–1991) – az illegális Szlovák Kommunista Párt V. központi bizottságának tagja, a Szlovák Nemzeti Tanács elnökségének tagja, szlovákiai belügyi megbízott (1945-1946, majd a Szlovák Megbízotti Testület elnöke (1946–1950), 1954-ben az úgynevezett szlovák burzsoá nacionalisták elleni koncepciók perben életfogytiglani börtönbüntetésre ítélték. 1963-ban szabadult.

Masaryk, Jan (1886–1948) – az államalapító T. G. Masaryk fia, Csehszlovákia londoni nagykövete (1925–1938), az emigráns londoni kormány és a világháború utáni koalíciós kormányok külügyminisztere (1940–1948).

Okáli, Daniel (1903–1987) politikus, költő. Szlovákia belügyi megbízott-helyettese, majd belügyi megbízottja, a lakosságcsere-egyezmény, a csehországi deportálások és a reszlovakizáció tevékeny kezdeményezője, irányítója (1945–1946, 1946–1948). Az úgynevezett szlovák burzsoá nacionalisták elleni koncepciók perben 18 évi börtönbüntetésre ítélték, 1963-ban szabadult.

Svoboda, Ludvík (1895–1979) – tábornok, a Szovjetunióban létrehozott csehszlovák hadsereg parancsnoka, a világháború utáni kormányok hadügyminisztere (1945–1950), csehszlovák köztársasági elnök (1968–1979).

Táborský, Eduard (1910–1996) Edvard Beneš köztársasági elnök személyi titkára és jogi tanácsadója, svédországi nagykövet (1945–1948).

Tiso, Jozef (1887-1947) szlovák fasiszta politikus. A Szlovák Néppárt elnöke, majd a német támogatással létrejött Szlovák állam miniszterelnöke 1938-39, majd elnöke 1939-1945. A „Vezér” nevéhez fűződik a szlovákiai zsidóság deportálása, és a németekkel együttműködve a szlovák nemzeti felkelés leverése. Mint háborús bűnöst kivégezték 1947-ben.

Wágner Ferenc (1911-1999) könyvtáros, történétíró, 1945-ben külügyminisztériumi tisztviselő, 1946–48: pozsonyi főkonzul, Nyugatra menekült és kivándorolt az USA-ba.”

(Rabi Lenke: FELVIDÉKI MAGYAROK KITELEPÍTÉSE
ÉS DEPORTÁLÁSA 1945-1948 KÖZÖTT)

Irodalom – forrásanyag

- EDVARD BENEŠ ELNÖKI DEKRÉTUMAI, avagy a magyarok és a németek jogfosztása, Pannónia Könyvkiadó, Pozsony, 1996
- Janics Kálmán: A KASSAI KORMÁNYPROGRAM ÉS A MAGYARSÁG „kolektív bűnössége“, Pannónia Könyvkiadó, Pozsony
- Janics Kálmán: A HONTALANSÁG ÉVEI, A szlovákiai magyar kisebbség a második világháború után (1945-1948), Madách Kiadó Pozsony, 1992
- Janics Kálmán: ELTÉVEDTÜNK EURÓPÁBAN?, Publicisztikai írások 1989-1993
- Vígh Károly: A SZLOVÁKIAI MAGYARSÁG SORSA, NÉPEK HAZÁJA sorozat
- Fábry Zoltán: A BÉKE IGAZA, Szlovákiai Szépirodalmi Könyvkiadó, 1956
- Fábry Zoltán: Összegyűjtött írásai 9, Madách Kiadó, 1990
- Fábry Zoltán: Üresjárat 1945 – 1948, Napló a jogfosztottság éveiből, Regio – Madách – Kalligram, Budapest – Pozsony, 1991
- Kovács Ferenc: DIÁKOK A VIHARBAN, Kalligram Könyvkiadó Pozsony, 1992
- Kovács Ferenc: Szülőfalunk KÖBÖLKÚT, A keltáktól a 3. évezredig, Lilium Aurum Dunaszerdahely, 1998
- Liszka József: EMBEREK, ÜNNEPEK, HÉTKÖZNAPOK – Köbölkút a 20. század első felében a korabeli fotográfiák tükrében, Lilium Aurum Dunaszerdahely, 2014
- Ladislav Takáč: „Magyar voltál! Ezért!“, Michal Vaško Könyvkiadó Prešov-Eperjes
- Rudolf Kučera: KÖZÉP – EURÓPA TÖRTÉNETE egy cseh politológus szemével, Popély Gyula utószavával
- Angyal Béla: GÚTA 1945 – 1949, Lilium Aurum Dunaszerdahely 1997
- Rabi Lenke: FELVIDÉKI MAGYAROK KITELEPÍTÉSE ÉS DEPORTÁLÁSA 1945-1948 KÖZÖTT – Szöveggyűjtemény a korszak tanulmányozásához „MAĎARI ZA DUNAJ!“ Kecskés László Társaság 2014, KOMPRESS Nyomdaipari Kft.
- Szücs László: Csehszlovák-magyar lakosságcsere- és deportálások archívNET, XX.századi történeti források,

7.évfolyam (2007) 1.szám, Létrehozás ideje: 2011.08.02.

Lázár György: Ravasz Károly 1955-ös feljegyzése a II. világháború utáni magyar-csehszlovák viszonyról
archívNET, XX.századi történeti források,
9.évfolyam (2009) 2.szám, Létrehozás ideje: 2011.07.14.

Popély Árpád: A szlovákiai magyarság csehországi deportálása

Esterházy Lujza: Szívek az ár ellen, Püski, Budapest, 1991

Kollányi Károly: TRIANONI BOSZORKÁNYKONYHA (cikkek, tanulmányok),
Kráter Műhely Egyesület Budapest, 1993

Beneš – dekrétumok - internetről levett különböző anyagok